

Jonas Gahr Støre lyttet til egen organisasjon og ikke til Twitter.

Knallhard rusdebatt

Bjørgulv Braanen

KOMMENTAR

Den som bare har fått med seg debatten om rusreformen på sosiale medier, som Twitter, og i medier som Dagbladet, Aftenposten og Bergens Tidende, må ha trodd at alle fornuftige folk var for en generell avkriminalisering av narkotika. Kanskje også rusreformtilhengerne selv hadde latt seg lure av det mediale overtaket de hadde skaffet seg. I hvert fall kan det se ut som seierssikkerheten til tider var så stor at man glemte å oppføre seg anstendig og saklig og møte tvil og usikkerhet med gode og overbevisende argumenter.

Det gjelder selvfølgelig ikke alle, men det er ingen tvil om at tonen i debatten på sosiale medier har vært spesielt hatsk. Det har nesten vært umulig å stikke hodet fram som kritiker av reformen uten å bli overøst av skjellsord. Et hyppig brukt argument var at dette var den største sosialpoli-

tiske reformen i moderne tid, og at de som gikk imot generell avkriminalisering, stilte seg på feil side av historien. Spørsmål om hvordan man skulle sikre oppfølging og forebygging blant unge, ble i stor grad stående ubesvart.

Ute i landet, blant partiets medlemmer og i behandlingsapparatet, var holdningen en annen. I mange kommuner er det tett samarbeid mellom politi og helsevesen for å forebygge narkotikabruk blant unge,

«Ute i landet, blant medlemmer og i behandlingsapparatet, var synet et annet»

og flere har gode erfaringer. Profilerte Ap-ordførere, som Bodøs Ida Maria Pinnerød og Jon-Ivar Nygård i Fredrikstad, har gått mot avkriminalisering, det samme har sentrale tillitsvalgte, som fylkesordfører i Trøndelag Tore O. Sandvik og justispolitisk talsperson Lene Vågslid fra Telemark.

Tilhengerne av reformen har først og fremst kommet fra de store byene. Her har Oslos varaordfører Kamzy Gunaratnam og Bergens ordfører Marte Mjøs Persen

stått fram som sentrale talspersoner. AUF har også gått inn for liberalisering, og mange av ungdomspartiets delegater på Ap-landsmøtet holdt innlegg for reformen.

Det er vanskelig å si hvordan det knallharde debattklimaet har innvirket på Aps behandling av rusreformen. På et tidspunkt så det ut til at Ap skalket lukene for å konsentrere seg om den interne prosessen – i stedet for å la seg presse av ulike interessegrupper som reiv og sleit i partiet. Jonas Gahr

Støre sa på landsmøtet at saken er så vanskelig fordi det handlet om to «solidariteter»: overfor de tungt rusavhengige, som må få den hjelpa de

trenger, og overfor unge, som står i fare for å havne i rusavhengighet.

I stedet for generell avkriminalisering sa Støre at det var behov for en solidarisk og rettfærdig behandlingsreform, kombinert med en avkriminalisering for tungt rusavhengige, som skal møtes med hjelp og ikke straff. Konklusjonen ble som den ble, fordi Støre valgte å lytte til egen organisasjon og ikke til Twitter.

Bjørgulv Braanen

bjorgulv.braanen@klassekampen.no

ANMELDELSE

Norske elever får bedre og bedre karakterer, men det er ikke noe å rope hurra for, ifølge Andreas Outzen.

Karakterbrist

Én ting skal koronapandemien ha: Den blottstilte noen svakheter ved samfunnet vårt. De mest åpenbare dreide seg om beredskap og kapasitet i helsetjenestene, men viste pandemien oss også noe om den norske skolen? Det mener Andreas Outzen, tillitsvalgt og mangeårig lærer i den videregående skolen, og forfatter av boka «Vitnemålsfabrikken. Fra konstruert til reell skolekrise?». For noe besynderlig skjedde nemlig i de tusen hjem, der videregåendelevne satt benket opp med digital undervisning i nesten to år: De lærte tilsynelatende *mer*. I alle fall hvis man ser på karaktersnittet og på andelen elever som gjennomførte skoleløpet, som begge deler gikk opp.

Karakterer og gjennomføringsgrad har økt gjennom flere år forut for pandemien, og Andreas Outzen har sett på denne utviklingen med undring; hans egne og andre lærerkolleger erfaring tilsier på ingen måte at elevene lærer mer enn før, heller motsatt. I møte med koronaskolen, fikk Outzen sine mistanker bekreftet. Det er åpenbart at elevene ikke lærte mer gjennom pandemiårene, så de stadig bedre karakterene må skyldes noe annet.

«**Vitnemålsfabrikken**» er en reise gjennom endringene som har foregått i den norske skolen de siste par tiårene, etter det såkalte Pisa-sjokket i 2001. Stikkordene er New Public Management og mål- og resultatstyring. I et system der stadig mer skal måles og der politiske mål formuleres rundt skoleresultater, mener Outzen skolene blir som aksjeselskaper, som hvert år er forventet å levere bedre resultater enn fjoråret.

Et sentralt poeng hos Outzen er at målstyringen skaper det han kaller *systemisk uetisk atferd*. Lærere, skoleledere og byråkrater tilpasser seg systemet og handler rasjonelt innenfor det, men den samlede konsekvensen er for eksempel at karakterene går opp uten at det sier noe om elevenes læringsutbytte. «Når alt fokus hos politikere, media og administrasjon er på visse måltall, skjønner de fleste hvilke forvent-

SAKPROSA
Vitnemålsfabrikken.
Fra konstruert til reell skolekrise?

Andreas Outzen
Spartacus
2023, 213 sider

MØNSTERELEVER: Lærer barna egentlig mer på skolen enn før? Her fra Hauketo skole i 1959.

ninger som stilles, uten at man eksplisitt trenger å forklare dem det», skriver Outzen.

Boka er på sitt mest interessante når den er til stede i klasserommet eller lærerværelset, og man får et innblikk i «vitnemålsfabrikken» indre liv. Et sted lanserer Outzen begrepet «barmhjertighets-toeren», den karakteren som gis til en elev som egentlig burde få stryk. Det er ikke vanskelig å se for seg presset læreren står under, både fra kravstore elever og foreldre og fra en skoleledelse som vil at skolen skal ta seg best mulig ut i rangeringer. Hvordan dette presset forplanter seg fra politiske beslutningsorganer og inn i klasserommene, skulle jeg imidlertid ha likt å lese mer om – fra hvem, på hvilken måte.

Kritikken av mål- og resultatstyring i skolen er på ingen måte ny, men denne boka kjennes *frisk* fordi karakterinflasjonen har vært lite debattert i offentligheten, og i liten grad satt i sammenheng med mål- og resultatstyringen. Den kjennes også frisk fordi den går så grundig og polemisk til verks når den viser fram på hvilke måter skolen har endret seg.

Andreas Outzen tar til orde for å for-

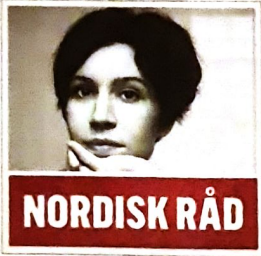
kaste både Pisa-testene, skriftlig eksamen og de såkalte skolebidragsindikatorene, som brukes for å måle hva skolens innsats betyr for elevenes læringsresultater. I stedet vil han gjenopprette tilliten til lærerens profesjonsutøvelse. Han tar imidlertid noen forbehold – det skal ikke være slik at klasserommet er en lukket enhet hvor læreren får gjøre hva hen vil. Boka kunne ha hatt godt av en større diskusjon av hvordan man skal få til en slik *balansegang mellom lærerens autonomi og åpenhet*, for eksempel ved å se på hvordan dette gjøres i andre land.

Like fullt er «Vitnemålsfabrikken» en svært interessant, grundig og viktig bok. Egentlig viktigere enn forlaget klarer å formidle gjennom bokens baksidetekst, hvor det ikke er noe spor etter systemkritikken som *er* hele denne boka. For dette er på ingen måte primært en bok for folk som er opptatt av karaktersetting i den videregående skolen. Det er en bok for alle som er i befatning med den norske skolen, og er nysgjerrig på kunnskapssynet som ligger til grunn for hvordan den styres.

Line Madsen Simenstad
bokmagasinet@klassekampen.no

Mytisk: Romanen «Troll» advarer menneskene mot å gjøre naturen fortred.

Troll i ord

NORDISK RÅD

KRISTINA STOLTZ

Den 1. november går Danmark til valg av en ny regjering. Den første partiledersdebatten på tv bar preg av et betydelig underskudd på visjoner blant majoriteten av de fjorten partilederne. Når det kommer til utlendingspolitikken, har mange danske politikere i mange år uttrykt seg hatefullt overfor særlig den muslimske delen av befolkningen, en mobbing som nå finner sted hos samtlige borgerlige partier og hos Socialdemokratiet, som i sin regjeringperiode har tatt initiativ til et asylmottak i Rwanda i Afrika.

På klimaområdet står det like dårlig til, men der er det mindre eksplisitt. Partiene anerkjenner at vi står i en klimakrise, men svært få kommer med reelle løsningsforslag. Bare Alternativet og Frie Grønne tør å si høyt at det er nå vi skal handle, at vi for eksempel må omlegge vårt animalske landbruk til plantebasert landbruk, og ikke minst at vi må si det som det er; at vi hadde trengt fire jordkloder hvis resten av verden skulle hatt CO₂-utslippene til en gjennomsnittsdanske, at FN har bedt alle land om å gjøre omfattende, historisk enestående omlegginger av alle sektorer i samfunnet, fordi reelle reduksjoner *akkurat nå* er det eneste som kan redde oss. Ikke «i morgen», som statsminister Mette Fredriksen legger opp til når hun foreslår at vi de neste årene blir nødt til å bruke enda mer kull og gass i Europa på grunn av energikrisen.

Det kommende valget burde vært et klimavalg, det største noensinne, men ingenting tyder på at det er sånn det blir. Klimakampen er i ferd

HEVN: I folkeeventyrene vokter trollet over skogen og hevner den som overskrider skogens grenser.

ILLUSTRASJON: «ASKELADDEN OG TROLLET», THEODOR KITTELSEN (1900)

med å svekkes. Færre deltar i demonstrasjoner, færre barn roper høyt. Nå er det energikrisen og matvareprisene som tar all plassen, og da må klimaet vente.

menneskene, mer eller mindre ufrivillig, hele tiden, fordi kongen befaler at de hugger skogen ned slik at han kan få bygget et nytt slott. I intervjuet forteller

sårende og sårbar som i Daugbjergs roman, der trollet kan se på dyrene at de lengter etter lindring. Han skriver: «Menneskene pisker jorden og græder. Trollden lytter: op fra jordens sår skærer en vise sig, en sørgelig og hård melodi. Jorden, dyrenes mor, synger fra mørket, synger for dyrene, der fødes for at slagtes. Hun synger gjennom gråden, der pisker hende.»

utslipp, og selv om vi knapt har noe natur igjen.

Selv om Daugbjergs roman er inspirert av en politikk som ble ført på 1500-tallet, er det akkurat den samme utbyttingen som finner sted i dag. Kongen er byttet ut med multinasjonale selskaper, stater og pensjonskasser. Og de som bøter på plyndringen av naturressursene, er produksjonsdyrene, korallrevene, skogene, havene, fiskene, urbefolkninger og soyabønder, for ikke å nevne de millioner av klimaflyktninger vi nå er vitne til globalt. I Pakistan alene er 33 millioner mennesker på flukt. Flommen er en direkte konsekvens av verdens overforbruk.

I Danmark tyder ingenting på at vi kommer til å trekke i nødbremsen for trollet for alvor tar makta i bruk og vi selv står under vann.

bokmagasinet@klassekampen.no

”Klimaet venter ikke, klimaet er et troll som slår tilbake.

Men klimaet venter ikke, klimaet er et troll som slår tilbake når vi piner det lenge nok. Det sier den danske forfatteren Rasmus Daugbjerg i et intervju om sin andre roman «Troll», som kom ut i august på forlaget Gutkind.

Romanen handler om et troll som bor i en skog i utkanten av en by. Trollet er bundet til en mytologisk plikt som handler om at hun skal straffe menneskene når de gjør naturen fortred. Og det gjør

Daugbjerg at det er klima- og biodiversitetskrise som har inspirert ham til å skrive boka. Og så har han lest mye om troll. Han har vært særlig opptatt av de folkeeventyrene der trollet vokter over et område i en skog. Hvis mennesker forbyrter seg mot stedet trollet vokter over, straffer hun menneskene.

Samme logikk finner man i FNs klimarapporter: når den vestlige verden ødelegger klimaet, er det en forbrytelse, og straffen er naturkatastrofen. Klimaet er et troll,

<p>ISLAND: Halldór Guðmundsson Forfatter og Laxness-biograf.</p>	<p>SVERIGE: Peter Fröberg Idling Forfatter. Siste bok: «Röda khamererna» (2022).</p>	<p>DANMARK: Kristina Stoltz Forfatter. Siste bok: «Paradis først» (2020).</p>	<p>FINLAND: Pia Ingström Forfatter og kritiker. Siste bok: «Den mystiska nåktergalen» (2017).</p>	<p>DANMARK: Peter Nielsen Litteraturredaktør i Information.</p>	<p>SVERIGE: Victor Malm Kultursjef i Expressen.</p>	<p>FINLAND: Laura Lindstedt Forfatter og litteraturforsker. Siste bok på norsk: «Min venn Natalia» (2022).</p>
---	---	--	--	--	--	---

Med andre ord

Under vignetten «Med andre ord» presenterer Klassekampen lengre tekster fra eksterne skribenter. Maksimal lengde er 10.000 teikn inkludert mellomrom. Sendes til kronikk@klassekampen.no.

MUSIKK

Hva er det musikken gjør med oss? Ole Robert Sunde tar oss med til en ørkenvandring i Oslo Domkirke.

Sjelenes dialog

På lørdag begynte høstvarianten av Oslo Internasjonale Kirke-musikkfestivalen 2023. Den spanske-katalanske musikeren Jordi Savall med orkesteret Orpheus 21 åpnet festivalen med konserten «Orient-Occident». Det var dialog som var tema, og fred, og nettopp dette orkesteret, med musikk fra ukjente rom i verden, var som en stor fremmed klem, over alle topografiske grenser, det var som å være med på et karavanserei.

Mens den lange rekken av vogner og kameler hvilte kunne det ha blitt påtent vannpiper, og så den rastløse ørkenvinden som ville dytte på sanddynene, og rundt bålene ville det blafre i vinden, og en eller annen arabisk lut kunne ha spille opp og noen trommer ville legge til en tung bass, og en fløyte ville fortelle at vi var i en ørken. Dette er ikke et akademisk format, Savalls orkester er folkets orkester. Her møtes alle over en utvisket grense, det er dialogens kraft, og i det øyeblikket orkesteret kom på scenen ble jeg voldsomt rørt. Jeg har i mange år vært opptatt av Jordi Savall og hans mange orkester; listen er lang og han har spilt med mange, som den norske luttenisten Rolf Lislevand.

Det var nettopp en fløyte som begynte det hele etter at alle musikerne satte seg ned, og det gikk et rart sus gjennom Domkirken, og suset var full av forventning. Deretter en stor hvit tromme som ble løftet opp, og så kom det mange strengeinstrumenter; flere strenger enn blåser, og så flere sangere. Hos alle rundt oss, og hos min venninne poeten, var det store smil, det satt noe i kroppen, alle hadde senket skuldrene og varmen som kom fra dette folkelige orkesteret fant sin vei til hjertene som lyttet i Oslo Domkirke. Det var som om festivalen var hjemme i kirken og som om Gud var der, sammen med Den hellige ånd og jeg ble helt satt ut av den usedvanlige vakre ørkenmusikken, og den like vakre metafysikken. Og jeg tenkte på selvbiografien til den blinde og døve Helen Keller da hun for den første gang fikk sin lærer til å skrive blindeskriften inn i hennes hånd, «vann». Så var de i et bryggerhus og hun fikk for første gang kjenne kaldt brønnvann over sine hender, og hun skriver i sin bok at det var dette som fikk opplyse hennes mørklagte sinn.

For musikken til Savalls musikere ble en slags underlig åpning mot å bli opplyst, eller oppvarmet, ikke som det opplyste

OVER GRENSE: Musikken åpner fremmede landskaper, skriver Ole Robert Sunde. Her en illustrasjon fra et iransk folkeeventyr, som også pryder en ny plateutgivelse til Jordi Savall og Orpheus 21.

FOTO: AGA KHAN MUSEUM

«Den tonen som treffer oss får alt til å gå opp i alt»

sinnnet til Helen Keller, men en svakere parallell, å bli sjelelig rørt. I det øyeblikket en av musikerne begynte å spille høyt og tydelig på en arabisk lut, så ble det fremmede tydeligere og alle grensene ble utvisket, om enn vi visste at vi var på en reise over alle grenser, vi som lyttet visste at dialogen var å krysse grenser, det var jo selve tanken på en dialog.

Savalls instrument var en fele med kraftig lyd, som om den var rettet ut mot oss, som et stort flytende håndtrykk, for alt med Savall er flytende. En kvinne på benken foran oss løftet opp hendene da hun klappet og bak henne så jeg en kollega, som jeg ikke hadde sett på lenge og jeg ble litt overrasket over hvor grå eller snarere hvit han var på

håret, og med ett fikk jeg lyst til å til å rope til ham, men da hadde jeg ødelagt stemningen i Domkirken, jeg ble sittende og glane, men han så bare på skrå mot orkesteret, og da det hele var over etter mye applaus – og jeg nevnte for min venninne verdensrekorden i applaus, 80 minutter for Pavarotti, vi tenkte jo på de ødelagte hendene – men da

Jordi Savall

■ Den spanske gambisten og filantropen Jordi Savall er initiativtaker til Orpheus 21, et orkester av musikere som har måttet rømme fra krig og forfølgelse.

■ På lørdag åpnet de Oslo Internasjonale Kirke-musikkfestivalen med konserten «Orient-Occident».

■ I denne teksten skriver forfatter Ole Robert Sunde om konserten.

vi gikk, etter å ha sittet lenge var det godt å gå, glemte jeg å se etter vår kollega, og hele konserten satt i kroppen som noe velgjørende.

På nytt tenkte jeg: Hva er det musikken gjør med oss, ikke bare denne musikken, men all musikk? Hvorfor er vi så følsomme vis-à-vis musikk, den treffer oss på et annet sted enn litteraturen, enn maleriet, arkitekturen eller filmen, hva er det musikken har som er helt enestående for den? Uansett om det er klissete og sentimentalt, så er det som om

musikken treffer oss på et ømt punkt; det er instrumentenes tone som treffer oss, og det er ikke solidariteten med den tredje verden som treffer oss, om enn det var musikk fra Kurdistan, eller Syria, det fatter vi, men det som treffer oss denne milde kvelden i Oslo Domkirke er noe annet, som om vi har hjerte over hele kroppen, og den tonen som treffer oss får alt til å gå opp i alt.

Slik Gud berører Adam i det sextinske kapell, med sin finger, blir vi på en måte berørt – om så det skulle være ytterst på en finger, ettersom vi har hjerte over hele kroppen, og det er ikke min fornuft som sitter på dypt av mitt hjerte, det er min sårbarhet og det er den som dette orkesteret treffer, med sin helt ufattelige styrke.

Etter det siste nummer reiser alle seg opp og klapper for harde livet, etter et ekstranummer. Jordi Savall fortalte at det var en spansk folkemelodi, alt her er folket, og jeg innbiller meg at alt det de kan, har de lært av sine foreldre eller sine søsken og ikke via et studium, som det sikkert også var, og så er det hele over, som om det har vært en sen Gudstjeneste.

Ole Robert Sunde
ors@olerobertsunde.com

